Over de Nederlandsche en Belgische Laccobius-soorten (Coleoptera Palpicornia Hydrophilidae)

door

A. D'ORCHYMONT †

(Brussel)

Meer dan twintig jaren zijn verstreken sinds het laatste boekdeel van Everts' standaard werk "Coleoptera neerlandica" verscheen en aan de nomenklatuur der *Laccobius* (s. str.) soorten, behandeld in deel I (1899) en deel III (1922), werden zoovele wijzigingen aangebracht dat ik het noodig acht eene herziening van dit genus, met uitsluitelijke inachtname der Nederlandsche en Belgische soorten op te stellen.

Sommige dezer (*biguttatus-minutus, bipunctatus-minutus,* enz.) zijn zonder studie des aedeagus soms niet met zekerheid op naam te brengen ; andere bezitten voortreffelijke secundaire geslachtskenmerken, maar alleen bij de ♂♂. Wat de ♀♀ aangaat, is het dikwijls ongemakkelijk te beslissen tot welke ♂-vormen men ze moet toenaderen. Dan is men noodgedwongen tot eene nauwkeurige vergelijking van kleur en skulptuur der bovenzijde, soms ook der kin, wat niet altijd objectief in dichotomische sleutels te brengen is.

Nu iets over de bestippeling der dekschilden. Bij het onderzoek van, bijvoorbeeld, eenen *L. striatulus* bestatigt men dat deze organen afwisselend regelmatige en meer verwarde stippelrijen bezitten. De eerste, de regelmatige, zijn de primaire, hoogstens tien in getal, de andere de secundaire. Deze laatste kunnen zich op hunne beurt even regelmatig als de primaire op rij zetten, wat men bij de veelvoudig stippelgerijde dekschilden (meer dan 10 rijen) van, zeggen wij, eenen *L. minutus* bestatigen kan. Deze laatste ontwikkelingswijze aanzie ik als eene coenogenetische aanwerving.

Ik besluit deze verhandeling met eene alphabetische opgave der door Everts in 1899 en in 1922 aangenomen namen en nevens deze de nu in voege zijnde nomenklatuur. Vetgedrukte namen in de opgave beoogen soorten die zeker in het gebied nagewezen werden.

Tabel.

1. Slechts de primaire stippelrijen der dekschilden zijn min of meer regelmatig 2

1'. Primaire en secundaire stippelrijen zijn regelmatig en niet uit elkander te kennen : ze loopen allen even van elkander verwijderd. Geene specula onder de bovenlip van het ♂. Kop vóór

de oogen aan weerszijden driehoekig, lichtkleuriger gevlekt. Kleine soorten : 2,4—3,3 mm 7

2. De secundaire, onregelmatige stippelrijen der dekschilden bestaan uit fijnere punten dan die der primairen, ze zijn minder diep en ook meer van elkander verwijderd. Geene specula onder de ♂-bovenlip. Doorgaans zeer kleine soort : 2—2,5 mm.
gracilis Motschulsky.

2'. De bestippeling der dekschilden, primair en secundair, bestaat uit even groote en even diepe punten 3

3. Geene specula onder de bovenlip der ♂♂. Kop gansch zwart. Donkere vlek van het halsschild zeer dwarsgetrokken, de zijden van dit laatste zeer smal lichter gekleurd latend. Dekschilden met vele donkere vlekken, schakelbordig geplaatst. Bovenlip en halsschild niet segrijnachtig, spiegelglad tusschen de bestippeling. Kopschild weinig duidelijk segrijnachtig tusschen de punten
obscuratus Rottenberg.

3'. Twee min of meer glanzende specula onder den voorrand der ♂-bovenlip voorhanden 4

4. Deze specula zijn zeer in de breedte getrokken en in de lengte uiterst kort, zoodat ze meer het aanzien hebben van eenen zeer smallen nedergeslagen huidachtigen rand. Kop en halsschild bij sterke vergrooting tusschen de gewone bestippeling segrijnachtig en daardoor minder glanzig. Bestippeling der dekschilden, ook de primaire, in minder regelmatige rijen geplaatst. Kin fijn bestippeld en effen tusschen de bestippeling. Voorhoofd aan weerszijden met eene lichte driehoekige vlek vóór de oogen. Dekschilden donker gevlekt met eene meer of minder duidelijke lichtere achtervlek. Soms is het halsschild in het midden donker smaragdgroen. Aedeagus :

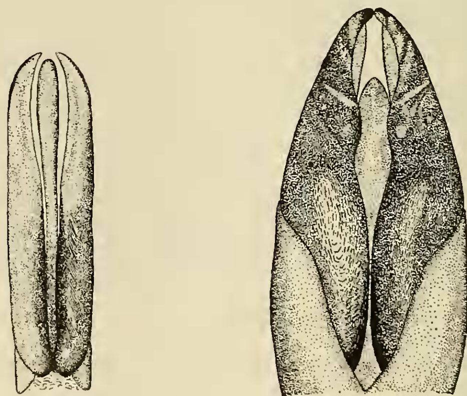

Fig. 1 en 2.
Aedeagus van *L. bipunctatus* (Fabricius) (fig. 1, links), × 60 en top van aedeagus bij *L. striatulus* (Fabricius) (fig. 2, rechts), × 65.

fig. 1, middenlobus aan het einde afgerond. Middelmatige soort : 2,75—3,7 mm. . . . . *bipunctatus* (Fabricius).

4'. Specula niet zoo zeer breeder dan lang, dwarsovaal of cirkelvormig. 5

5. Lichtergekleurde soort, vooral op de dekschilden en op het halsschild, waarvan de donkere diskaalvlek weinig uitgebreid is, de zijden breed lichter gekleurd latend. Kop gansch zwart of (ab. col. *maculiceps*) smal driehoekig lichter gevlekt. Kin tamelijk dicht en grof bestippeld, met ruig gerimpelde tusschenruimten der punten. Basis der ♂-middendijen, achter den trochanterentop, met eene dichte vlek korte, ieder in eene pore geplaatste stoppelhaartjes. Specula der ♂ ♂ dwarsovaal Onze grootste soort : 3,3—4,1 mm. Aedeagus : fig. 2 . . . . *striatulus* (Fabricius).

5'. Donkere soorten, ook op de dekschilden. Kop gansch zwart, zonder driehoekige lichtere vlek aan weerszijden vóór de oogen. Kop en halsschild in den grond tusschen de bestippeling spiegelglad zonder segrijn. Zwarte vlek van het halsschild bijna de gansche schijf innemend, vooral bij *atratus*. Kin segrijnachtig tusschen de bestippeling, niet of weinig rimpelig op de tusschenruimten. Basis der ♂-middendijen zonder haarborstel. Middelmatige soorten : 3.25—3,5 mm., vroeger algemeen met *obscuratus* samengeworpen . 6

6. Specula der ♂ ♂ breeder dan lang, dwarsovaal. Aedeagus : fig. 3 . . . . *atratus* Rottenberg.

6'. Specula der ♂ ♂ cirkelvormig soms groot, soms kleiner. Aedeagus : fig. 4. . . . . *atrocephalus* Reitter.

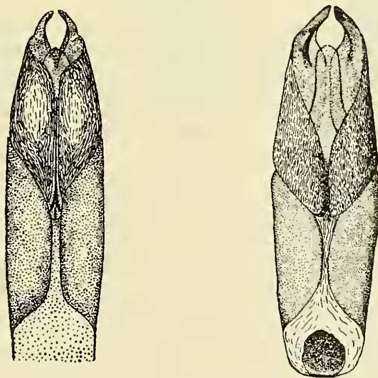

Fig. 3 en 4.
Aedeagus van *L. atratus* Rottenberg (fig. 3, links), × 50 en van *L. atrocephalus* Reitter (fig. 4, rechts), × 60.

7. Basis der ♂-middendijen achter den trochanterentop met dichter geplaatste haarporen, die echter niet eenen zoo duidelijken haarborstel vormen als bij het ♂ van *striatulus*. Halsschild tus-

schen de gewone bestippeling zeer fijn, mikroskopisch segrijnachtig en daardoor minder glanzig, de middenvlek soms zeer weinig breed, de zijden breed lichtkleurig latend. Beide klauwen van al de tarsen (fig. 5), ♂ ♀, slechts aan de basis sterkgekromd, buiten dan recht, binnen tweemaal zacht gebocht . . *albipes* Kuwert.

7'. Basis der ♂-middendijen achter den trochanterentop zonder vlek dichter geplaatste haarporen. Klauwen (fig. 6) regelmatig gekromd, buiten niet recht, binnen niet tweemaal gebocht . . . 8

8. Dekschilden, ieder afzonderlijk, gewoonlijk achterwaarts met eene scherp afgeteekende lichter gekleurde, min of meer rondachtige vlek, welke echter tot aan de spits uitgetrokken zijn kan. Kop en halsschild, of minstens het laatste, tusschen de bestippeling spiegelglad of iets mikroskopisch segrijnachtig. Halsschild met eene halfmaanvormige, de basis maar vóór het schildje beroerende donkere vlek, deze aan de zijden tweelappig, zijdewaarts eenen tamelijken lichteren band latend. Aedeagus : fig. 7, met opgezwollen basis der parameren . . . . *biguttatus* Gerhardt.

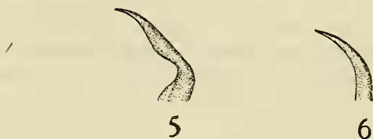

Fig. 5 en 6.
Klauw van *L. albipes* Kuwert (fig. 5) en van *L. minutus* (Linné) (fig. 6), × 150.

8'. Dekschilden zonder deze vlek of deze is minder duidelijk. Vorm zeer kort gerond, zeer konvex, met gelijk sterke primaire en secundaire stippelrijen der dekschilden. Kop en halsschild tusschen de bestippeling min of meer segrijnachtig, maar minder fijn dan bij *albipes*. Aedeagus : fig. 8, middenlobus apicaal puntig toegespitst. *minutus* (Linné).

Toelichting.

L. gracilis is nagewezen uit Duitschland, rond Hamburg (Frank) en uit Noord Frankrijk. Pas de Calais (Sainte Claire Deville). Zou dus bij ons ook kunnen gevonden worden.

L. albipes werd gevonden in Rijnland (Rüschkamp). Bij ons dus op te zoeken.

L. sinuatus? Motschulsky, 1849 ; Joy en Tomlin, 1907, werd door Everts aangehaald op bldz. 288 en 290 van Coleoptera Neerlandica, 3e deel, 1922, maar niet als nederlandsch aanzien. Ik ken ook geene Belgische exemplaren.

Joy en Tomlin, 1907, waren de eerste die den naam *sinuatus* (niet *sinuatus* Bedel, 1881, ex p., Fowler, 1887 = *striatulus* [Fabricius]) op Engelsche stukken van Lundy Island, North Wa-

les en Cambridge toepasten. In hunne nota is er geen spraak van de kleur van halsschild en dekschilden, en natuurlijk ook niet van de toen nog niet ontdekte specula der ♂♂. Gorham, 1907, nam nu deze soorttoewijzing niet aan en schiep voor de Cambridge exemplaren — met licht gekleurde dekschilden en breed licht gekleurde zijden van het halsschild — eene nieuwe soort: *oblongus*. Edwards J., 1912, eindelijk, kende aan de Engelsche *sinuatus* Joy & Tomlin (*oblongus* Gorham) ook licht gekleurde dekschilden toe, en korter dan breede ♂-specula; maar het halsschild was volgens hem voorzien van het "colourpattern" van *ytenensis* (= *atrocephalus*). Nu staat in Edwards voor deze *ytenensis* Sharp: "pronotum black with irregular yellow side margin" (bij Sharp: "prothorace lateribus sat anguste testaceus"), wat juist is. Maar dit stemt niet overeen met de kleur van den waren *sinuatus*, waarvan de donkere diskaalvlek van het halsschild veel minder uitgebreid en aan de zijden meer uitgesneden is.

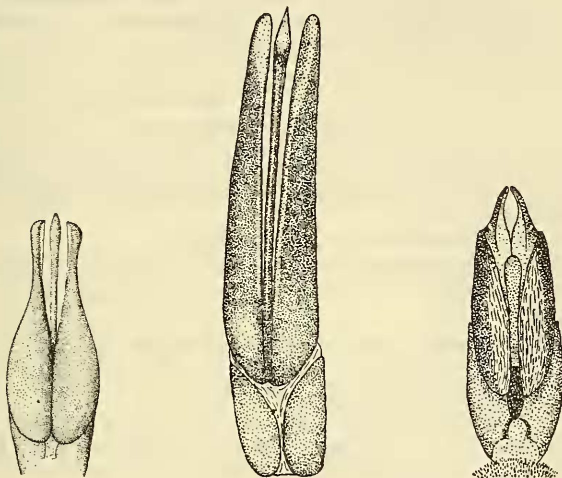

Fig. 7—9.
Aedeagus van *L. biguttatus* Gerhardt (fig. 7, links), × 75; van *L. minutus* (Linné) (fig. 8, midden), × 75 en van *L. sinuatus* Motschulsky (fig. 9, rechts), × 50.

Er bestaat dus nog twijfel aangaande bewuste *sinuatus* Joy en Tomlin (*oblongus* Gorham) en ik bezit geen Britsche stukken om de zaak klaar te maken. Het blijft na te gaan of deze Engelsche *sinuatus* hetzelfde mannelijke geslachtsorgaan bezit als de ware *sinuatus* Motschulsky van Spanje en Zuidfrankrijk (zie mijne fig. 2

in Bull. Ann. Soc. Ent. Belg., LXXIX, 1939, bldz. 367 ; hier weergegeven onder fig. 9).

L. scutellaris Motschulsky, 1855, werd door Kuwert, zonder eenige bewijsvoering, op *L. obscuratus* Rottenberg toegepast. De naam werd gegeven aan materiaal afkomstig uit Anatolië. Nu ken ik uit Kleinazië slechts zeven soorten : *albipes* Kuwert, *gracilis* Motschulsky, *simulatrix* A. d'Orchymont, *sternocrinis* Kuwert, *sulcatulus* Reitter. ? *sublaevis* J. Sahlberg of prope en *syriacus* Guillebeau. Zelfs *striatulus* (Fabricius) bevond zich niet tusschen het door mij daar ingezamelde materiaal. Maar op geen enkel der opgegeven vormen kan de onbeduidende beschrijving van Motschulsky betrokken worden, terwijl ik verders te vergeefs naar de type vroeg. Dus blijft de ware *scutellaris* eene sp. dub.

Opgave der Everts'sche soorten.

A in **1899** *verschenen.*

L. alutaceus = **bipunctatus** (Fabricius, 1775); *alutaceus* Thomson, 1868, *emmeryanus* Rottenberg, 1874; *biguttatus* Kuwert, 1890 (nec Gerhardt, 1877).

L. biguttatus = **bipunctatus,** zooals hierboven.

L. bipunctatus = **biguttatus** Gerhardt, 1877; *bipunctatus* Thomson, 1868 (nec [Fabricius, 1775]); *pallidus* Kuwert, 1890 (nec Castelnau, 1840).

L. minutus = **minutus** (Linné, 1758); *dermestoides* (Forster, 1771); *coccinelloides* (Schranck, 1781); *perla* (Geoffroy, 1785); *globosus* Heer, 1840; *pallidus* Castelnau, 1840.

L. nigriceps = **striatulus** (Fabricius, 1801); *minutus* (Brullé, 1835) (nec [Linné, 1758]); *nigriceps* Thomson, 1853; *sinuatus* Bedel, 1881 ex p. (nec Motschulsky, 1849); *perla* des Gozis, 1917 (nec Geoffroy, 1785).

L. regularis = **atratus** Rottenberg, 1874;[1]) *obscurus* Gerhardt, 1877 (nec Rottenberg, 1874); *obscuratus* Rey, 1885 (nec Rottenberg, 1874); *subregularis* Rey, 1885; *regularis* Everts, 1899 en 1907, Edwards, 1912 (nec Rey, 1885); *scutellaris* Sharp, 1909 (nec Motschulsky, 1855 = sp. dub., nec Kuwert, 1890).

B in 1922 verschenen.

L. alternus = *alternus* Motschulsky, 1855; *gracilis* Rottenberg, 1874 (nec Motschulsky, 1855).

---

[1]) In de tabel van 1922, bldz. 289—291, is de donkere **obscuratus** Rottenberg, 1874 (*obscurus* Rottenberg, 1874 ; *regularis* Rey. 1885 ; *scutellaris* Kuwert, 1890 [nec Motschulsky, 1855 = sp. dub.] ; *laevis* Gerhardt, 1877), zonder ♂-specula, niet begrepen. In die van 1899 ook niet, want het Arnhem-exemplaar dat Everts in 1907 (4e Lijst) aan zijn „*regularis*" van 1899 (deel I, bldz. 648, nota 1) toeschreef, staat in 1922 onder *scutellaris* Sharp (nec Motschulsky) (=*atratus* Rottenberg). Opvallend is de „duidelijk uitgebogen bovenlip" der nota 2 van 1907, wat er op wijst dat dit Arnhem-exemplaar naar alle waarschijnlijkheid, een ♂ voorzien van specula was. Het schijnt alsof Everts de, nogtans zeer verbreide *obscuratus* niet kende.

L. alutaceus = **bipunctatus** (Fabricius, 1775); zie hierboven.
L. biguttatus = **biguttatus** Gerhardt, 1877; zie hierboven.
L. bipunctatus = *albipes* Kuwert, 1890; *bipunctatus* Rottenberg, 1874 (nec [Fabricius, 1775], nec Thomson, 1868).
L. gracilis = *gracilis* Motschulsky, 1855; *viridiceps* Rottenberg, 1870; *intermittens* en *subtilis* Kiesenwetter, 1870; *praecipuus* Kuwert, 1890; *sublaevis* J. Sahlberg, 1900; *orientalis* Knisch, 1924.
L. gracilis sardous = *gracilis sardeus* Baudi, 1864; *sellae* Sharp, 1874; *thermarius* Tournier, 1879; *nigritus* Kuwert, 1890 (nec Rottenberg, 1874); *sardous* Everts, 1922.
L. minutus = **minutus** (Linné, 1758); zie hierboven.
L. nigriceps = **striatulus** (Fabricius, 1801); zie hierboven.
L. pallidus = *Mulsanti* Zaitzev, 1908; *pallidus* Mulsant & Rey, 1861 (nec Castelnau, 1840).
L. scutellaris = **atratus** Rottenberg, 1874; zie hierboven.
L. sinuatus = *? sinuatus* Motschulsky, 1849; *? oblongus* Gorham, 1907.
L. ytenensis = **atrocephalus** Reitter, 1872; *ytenensis* Sharp, 1910.
